

Par mums visiem svarīgo!

Liepājas, Kuldīgas, Saldus, Talsu, Dobeles, Madonas, Limbažu, Cēsu un Valmieras reģionālo laikrakstu žurnālistu kopīgi veidoto pielikumu "Novadi domā", ko tagad lasāt, turpmāk kopā ar savu laikrakstu saņemsiet līdz pat vēlam rudenim, jo, īstenojot projektu "Reģionālo mediju spēks", mēs piedāvāsim jums ieskatu dažādos reģioniem nozīmīgos problēmjautājumos. Pirmais pielikums veltīts uzņēmējdarbībai un konkrēti pārtikas ražošanai, kās, pēc mūsu domām, reizē ir gan Latvijas spēks, gan vājums. Kāda ir mūsu vieta Eiropā, kādas ir problēmas atsevišķas nozarēs un kādi ir pārtikas ražošanas attīstības ceļi? To mēginājām izpētīt un nu piedāvājam iepazīt jums.

Redaktore ANDA PŪCE

Reģionālo laikrakstu pielikums

Nr.1

Kurzemes Vārds Auseklis Talsu Vēstis STARS Kurzemnieks Zemgale Saldus Zeme Druva Liesma

Nelaimīgās piena upes

Pirms nepilniem septiņiem gadiem Latvijā tika nodibināts jauns piena pārstrādes uzņēmums ar patriotisku nosaukumu "Latvijas piens". Uzsvaru dibinātāji lika uz to, ka uzņēmums pilnībā pieder pašiem zemniekiem, piena ražotājiem, tas ir, trīs piensaimnieku kooperatīviem. Tam būtu vajadzējis nodrošināt, ka saražoto pienu patiešām ir, kur likt, un ka pienam šeit pat, Latvijā, tiek radīta pievienotā vērtība.

Tagad pieder vāciešiem

Gadu gaitā uzņēmums piešķīvoja pārmaiņas, līdz šogad tā galvenais tēpašnieks vairs nav zemnieku kooperatīvs un nav pat vairs no Latvijas. Kopš ziemas beigām 75 procenti uzņēmuma pieder Vācijas koncernam "Eximo Agro-Marketing", jo vācu piena pārstrādes uzņēmums būtiski investējis "Latvijas pienu" attīstībā. Pārējie SIA "Latvijas piens" daļnieki ir lauksaimniecības kooperatīvi "Latraps", "Dzēse" un "VAKS".

Jaunais uzņēmuma vadītājs Jānis Vaivods nekomentē, vai un kā šīs pārmaiņas mainījušas sākotnējo ideju, jo ar tās rašanos nav bijis saistīts. Taču viņš runā par pārmaiņām uzņēmuma darbā. "Protams, tās ir būtiskas. Pirmkārt, paplašinās tirgus, kur pārdot sieru, gan Eiropā un Eiropas Savienībā, gan ārpus tās." Vācu uzņēmumam, kuru J. Vaivods pārstāv, Vācijā ir astoņas pārstrādes rūpīcas. "Mēs esam speciālisti siera ražošanā un tirdzniecībā." Tagad "Latvijas piens" dienā saražojot un realizējot 20 tonnas sie-ra. "Iepriekš tā nebija." Siers bija galvenais ražojamais produkts jau kopš rūpīcas pirmsākumiem.

Vaicāts, cik daudz no saražotā paliek Latvijā, J. Vaivods norāda, ka Latvijas tirgus atsevišķi netiek nodalīts, runāt var par Baltijas valstīm kopumā. Tur paliek piektā daļa produkcijas. "Tas ir vie-nots tirgus." Arī piens ražošanai tiek iepirkts ne tikai Latvijā, bet arī Igaunijā un Lietuvā. Ar Latvijas pienu vien nepietiekot.

Lielākoties aug

Piena pārstrādes uzņēmu-miem sokas dažādi, liecina pub-

liski iepazīstamā informācija par to pērnā gada pārskatiem. Pie-mēram, Aizputes novadā strādājošajai "Elpai" apgrozījums audzis par vairāk nekā sešiem procentiem, vēsta aģentūra "LETA". Tomēr ražošanas izmaksas ir palielinājušās, un to dēļ peļņa sarukusi. Taču izdevies palielināt krējuma un kefira ražošanas apjomus.

"Talsu piensaimniekiem" peļņa pieaugusi par vairāk nekā piektduļu. Uzņēmums pērn saražojis vairāk nekā 6000 tonnu produkcijas, 87 procentus no tās pārdevis Latvijā. Peļņa pieaugusi arī "Lazdonas piensaimniekiem", kurš apņēmies modernizēt tehnoloģijas un attīstīt arī nišas produktu ražošanu. Labāk klājies arī "Jaunpils pienotavai". Tā investējusi mocarella siera ražošanas tehnoloģijās, šogad plāno par trešdaļu palielināt biezpiena un skābā krējuma ražošanas jaudas.

"Baltic Dairy Board", kas sa-vulaik iegādājās bankrotējušo "Bauskas pienu", apgrozījums pērn pieaudzis divkārt, jūtami samazinājušies arī zaudējumi. Uz-ņēmums, pēc tā mājaslapā teiktā, ir "viens no lielākajiem piena/sūkalu olbaltumvielu ražotājiem Ziemeļeiropā".

Tikmēr Salacgrīvas novada zemniece un Latvijas Piena ražotāju asociācijas valdes priekš-sēdētāja Ieva Alpa-Eisenberga žurnālam "Agrotops" nesen pau-dusi, ka nopietni apsver iespēju likvidēt savu piena lopu ganāmpulkus. Un viņa tāda nebūt neesot vienīgā.

Nespēj iet līdzī laikam

Vai patiešām pienu Latvijā sa-razione pārāk daudz? "Jūs uzdevāt jautājumu, uz kuru nevar atbildēt vienā vārdā - jā vai nē," LLU Ag-

Foto - Egons Živerts

Mēginājumi pašiem zemniekiem nodarboties ar piena pārstrādi izrādījās neveiksmīgi.

Latvijā saražotie piena produkti (tūkst. t)

	2007	2011	2015
Pārtikas piens	104,2	64,6	56,2
Paniņas	4,1	4,6	3,8
Krējums	28,8	32,7	36,8
Paskabināts piens	45,5	36,9	41
Sviests u.c. dzelteno tauku produkti	7,5	5,3	6,9
Siers	35,3	29,2	38,4

roresursu un ekonomikas institūta Lauksaimniecības attīstības un ekonomisko attiecību daļas vadītājs un vadošais pētnieks Andris Miglavs neslēpj, ka šī nav vienkārša un nav arī vienkāršojama tēma.

"Latvijas lauksaimniecībā esošais piena ražošanas potenciāls vairākkārt pārsniedz Latvijas ie-dzītotāju patēriņa vajadzības. Tas tā ir bijis, tas tā ir un tā arī paliks vismaz tuvākās desmitgades," ūsi rezumē A. Miglavs. Bet tas viss, kas Latvijā ar pienu notiek pēc tā izslaušanas no govs, pēc būtības

ir konkurēt nespējīgi, salīdzinot ar daudzām citām piena ražošanas valstīm, viņš uzskata.

Lai arī, pārskatot nozares darbību, šķiet, ka dažādu piena pārstrādes uzņēmumu, arī uz nišas produktiem orientētu, valstī it kā nav maz, ekonomists uz to raugās citādi. Kāpēc ir nespēja konkurēt?

"Tas ir apstākļu kopums," saka A. Miglavs. Viņš min, ka par šo tēmu dažādās auditorijās izteicies ne vienreiz vien, tēma nav jauna.

Un pārstrāde nebūt neesot plaša.

"Katrū dienu Latvijā izslauc gandrīz trīs tūkstošus tonnu pie-

na, un labu tūkstoti, ja ne vēl vairāk, katru dienu izved no Latvijas neapstrādātu. Tas jau parāda, ka mūsdienu piena industriai Latvijā ir nepietiekamas jaudas. Tas ir tik acīmredzami, ka par to pat nav vērts tālāk runāt." Pieiemēram, Le-jaskurzemē šobrīd ir tikai "viens mikroskopisks piena pārstrādes uzņēmums", A. Miglavs norāda uz Aizputes novadā strādājošo SIA "Elpa". Būtībā šobrīd Latvijā esot tikai viens salīdzinoši liels uzņēmums - Preiļu, Daugavpils, Krāslavas pārstrādes uzņēmumu konglomerāts. Un pat ne kon-

cerns "Food Union", kurš šobrīd strādājot "tikai ar aptuveni trešdaļu no tā apjoma, ar kādu to veidojošie uzņēmumi strādāja pirms piecpadsmit gadiem". "Kaut kāda iemesla dēļ viņi nav spējuši tikt līdzī laikam." Polī un arī lietuvieši to esot spējuši krieti veiksmīgāk.

Taču A. Miglavs uzsvēr, ka "pē-dejo piecpadsmit gadu laikā mai-nījusies ir visa pasaule".

Dina Belta

EKSPERTE

Imports līdzvērtīgs eksportam

SANDRA KALNIEITE,
strādā Eiropas Parlamenta
Lauksaimniecības un lauku
attīstības komitejā

Eiropas Savienībā ir vienotais tirgus, kurā kopš 2004. gada darbojas arī latviešu ražotāji un lauksaimnieki, jāsaka gan, ka daja veiksmīgi un daļa mazāk veiksmīgi. Piemēram, iknedēļas tirdziņā pie Eiropas Parlamenta var nopirkīt Svētes bioloģisko maizi un cepumus.

Pēdējos gados importa apjomis ir līdzvērtīgs mūsu eksportam. Pēc "Eurostat" un Zemkopības ministrijas datiem, arī 2015. gadā pārtikas un lauksaimniecības produkti bija viena no nozīmīgākajām Latvijas eksporta nozarēm, neskaitoties uz šo produkta eksporta vērtības kritumu politisku satricinājumu dēļ. 2015. gadā šo produktu eksports bija apmēram divi miljardi eiro jeb 19,7 procenti no kopējās Latvijas eksporta vērtības. Desmit gadu laikā tā ir pieaugusi par apmēram septiņiem procentiem. 2015. gadā eksports uz ES veidoja lielāko daļu, 57 procenti tika realizēti ES iekšējā tirgū, pārējais eksportēts uz trešajām valstīm. Latvijas pārtikas un lauksaimniecības produktu tirgū imports no ES valstīm ir gandrīz

deviņdesmit procentu.

Lauku attīstības programma 2014.-2020. gadam paredz investīciju pusotra miljarda eiro apmērā. To galvenais mērķis ir Latvijas lauksaimnieku un lauku uzņēmumu konkurētspējas uzlabošana, tostarp saimniecību modernizēšana, restrukturizēšana un tirgus dalības palielināšana.

Konkurētspējas, produktivitātes un pievienotās vērtības celšana ir tālredzīgas un ilgtēriņa attīstības rezultāts. Tas nozīmē uz attīstību vērstu sadarbību starp izglītības un pētniecības, lauksaimniecības un uzņēmēju sektoru, kā arī piegādes ķēdē un uzņēmēju starpā. Tas attiecas arī uz profesionālās kvalifikācijas celšanu un riska pārvaldības sistēmu attīstību.

Nodokļus nost no rokām

Ko gribētu sagaidīt no valsts? Nelielā Liepājas zivju pārstrādes uzņēmuma "Vido" vadītājs Viesturs Paulavičs, dzirdot jautājumu, telefona klausulē izmisīgi iesmejas, pirms burtiski izkliedz sāpi: "Lai samazina nodokļus - visiem!"

Trūkst "normālu cilvēku", kas kārtīgi un kvalitatīvi spētu saražot "normālu" produkciju - savā biznesā saredz V. Paulavičs. Toties darbaspēka izmaksas ir ļoti lielas, saka uzņēmējs, kurš pērn nodarbinājis 24 strādājošos. "Nodokļi ir jāmaksā tik un tā, ir kas izdarīts vai nav."

Holdinga "Gamma A" valdes priekšsēdētājs Aivars Lejetis uzskata: "Mums valstī vislielākā problēma ir ar neapliekamo minimumu. Tā ir grandioza problēma, neviens to nerēdz un negrib risināt. Šeit darbaspēks ar ļoti zemām algām izmaksā vairāk nekā valstīs ar lielāku darba algu. Tas, protams, nav normāli, un tas nav veicinošs faktors. Neapliekamajam minimumam vajadzētu būt vienādam ar minimālo algu vai pat lielākam. Tad būtu pilnīgi normāli." Pievienotā vērtība zivju pārstrādē veidojas, pārstrādājot izejvielas - zivis. Tāpēc darbaspēka izmaksas šeit vienmēr ir augstas, jo ir daudz roku darba, līdz ar to daudz nodarbināto ar zemu atalgojumu. Holdingā kopā strādā apmēram 600 cilvēku, bet trumpis ir vienā mezglā aptverta visa joma - gan zvejniecība, gan zivju pārstrāde, gan pārstrāde, gan

konservu kārbu ražošana. Tajā aptvertas vairākas ražošanas bāzes un meitasuzņēmumi no Kolkas līdz Mangaļsalai un pat vēl tālāk līdz Jēkabpilij, kur atrodas metālapstrādes iecirknis. "Tas dod mums lielākas manevra iespējas un labākas pozīcijas nozarē, bet kompleksā situācija ir bēdīga," saka A. Lejetis. Faktiski viņš no valsts necer neko vairāk kā - "lielākā palīdzība būtu pēc iespējas mazāk traucēt un pieturēties pie saprātīgas jeb pārskatāmas, nemainīgas un veicinošas nodokļu politikas".

Nodokļu reforma, kuru ir ieceļusi 2018. gadā sākt Finanšu ministrija un kuras pamatnostādnes 9. maijā apstiprināja valdība, vistiešāk ir vērsta uz to, lai

uzņēmumi kļūtu konkurētspējīgāki un būtu ieinteresēti ieguldīt savā attīstībā - apgalvo ministrijas pārstāvis Aleksis Jarockis, atbildot uz jautājumu, kā valsts plāno samazināt darbaspēka nodokļu slogu uzņēmējiem. Valdības plāns ir palielināt ar nodokļiem neapliekamo minimumu līdz 250 eiro (pašlaik tas ir 60 eiro), nodokļu atvieglojumus par apgādībā esošu bērnu līdz 250 eiro (pašlaik tas ir 175 eiro), minimālo mēnešalgu palielināt līdz 430 eiro (pašlaik tā ir 380 eiro), bet iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi samazināt no 23 procentiem, kā tas ir šobrīd, uz 20 procentiem (algām līdz 45 000 eiro gadā). Savukārt uzņēmumu ienākumu nodokļa likme, ja peļņa tiks reinvestēta, būs o procentu, turpretī sadalot dividendēs - 20 procenti. "Tas ir viss, ko valsts var atļauties," uzsver A. Jarockis.

Nora Driķe

UZZIŅAI

Pārmaiņas zivju pārstrādes nozarē

	2005	2015*
Uzņēmumu skaits	112	114
Nodarbināto skaits	7929	4161
Kopējās personāla izmaksas (ieskaitot darba devēja maksāto sociālo nodokli, milj. eiro)	20,81	28,84

Avots: Centrālā statistikas pārvalde.

*Jaunāku datu CSP pagaidām nav.

Visvairāk traucē ukraiņi

Nav tā, ka Latvijas nacionālo gardumu - piena konfektes "Gotiņa" - pazīst tikai Latvijā, apliecinā valsts lielākā un senākā gotiņkonfekšu ražotāja SIA "Saldus pārtikas kombināts" direktore Līga Grīsle. Taču viņa neslēpj, ka lielākoties interesenti ir no tuvākajām kaimiņvalstīm.

"Gotiņas" Saldū ražo kā pirms pugadsimta - lielos katlos vāra pienu un cukuru, karsto masu lej uz platām pannām, ar rokām sadaļa gabaliņos un tin papīrīšos. "Konfekšu iesaiņošanu nevar automatizēt, nemainot recepti. Bet tad tās vairs nebūs "Gotiņas", stāsta L. Grīsle. Taču roku darbs un dabīgu izejvielu izmantošana nedod daudz iespēju unikālās konfektes ražot ekonomiskāk.

Pagājušā gadā deviņdesmito gadu vidū Saldū saražoja līdz pat 150 tonnām "Gotiņu" gadā un lielāko daļu realizēja Krievijā, taču šis tirgus ir nestabils gan politisku, gan ekonomisku iemeslu dēļ. "Pašlaik ne Krievijas, ne citu tās kaimiņvalstu tirgus mums nav pieejams rubļa zemā kurga dēļ," turpina L. Grīsle. "Tomēr turīgus pircējus šīs konfektes interesē -

Konfekte "Gotiņa" nereti ir simboliska dāvana vešanai uz citām valstīm, uzņēmumu, pašvaldību, tūrisma objektu reklāma.

pagājušā gada nogālē divas ekskursantu grupas no Maskavas un Sanktpēterburgas ražotnes veikalā vienā stundā iegādājās produkciju par tādu summu, kādu citkārt ietirgojam pusotra nedēļā. Palaikam kāds tirgotājs pasūta pa konfekšu kravai, bet apjomī ir nelieli, neregulāri."

"Gotiņu" stabilākais tirgus ārpus Latvijas ir Igaunija un Lietuva. Savukārt Rietumvalstīs tās

interesē galvenokārt tā sauktos etniskos pircējus - Vācijā "Gotiņas" tiek pārdotas lielveikalūtīklā, Lielbritānijā, Īrija - veikalos, kuros iepērkas emigrantti. Palaikam piegādes ir arī uz citām valstīm, bet tās atkarīgas no konkrētu tirdzniecības aģentu aktivitātēs.

"Iekarot jaunus tirgus ir sarežģīti, jo "Gotiņas" ir specifisks gardums," pārliecinājusies di-

rektore. "Lai daudzveidotu garšu, ražojam konfektes ar vairāk nekā 20 veidu piedevām: sēklām, augļiem, ogām. Piemēram, gatavojoties LIAA rīkotai izstādei Ķīnā, izveidojām skābenākas konfektes ar ābolu un upēju piedevu, uz Niderlandi tika sūtītas "Gotiņas" ar lakricu."

Par vietējo tirgu runājot, L. Grīsle atkārto daudzu saldu mu ražotāju teikto - biznesu

graujoši ietekmē Eiropas Savienības politiskais lēmums atvērt tirgu Ukrainas pārtikai. Ražota ar lētākiem resursiem un darbaspēku, tā burtiski pārpludina tuvējās valstis, un tirgotāji izmanto iespēju nopelnīt uz cenu starpības. "Saldus pārtikas kombināts" izvērsis izbraukuma tirdzniecību, kur piedāvā lielveikalos nepieejamu produkcijas daudzveidību, taču pārdošana svētku tirdziņos un pasākumos ir sezonāla un nespēj kompenses Ukrainas konkurences radītos zaudējumus.

Vienlaikus "Gotiņu" ražotāji liek uzsvaru uz piena konfektes seno, tradīcijas balstīto stāstu un kārumu pārvērš suvenīrā ar interesantu iesaiņojumu, piemēram, ar tautasdziesmām papīriša iekspusē vai dažādu svētku noformējumu. Latvijas uzņēmumi, organizācijas, pašvaldības labprāt pasūta konfektes ar sava uzņēmuma logo vai pilsētu ainavām. Pirms vēlēšanām arī daudzas politiskās partijas mielo potenciālos vēlētājus ar atbilstoši noformētām "Gotiņām". Suvenīra loma unikālajam kārumam, iespējams, palīdzēs pārvaret kārtējos, tā ilgajā vēsturē daudzkārt piedzīvotos grūtos laikus.

Daina Marcinkus

Kiploku komanda

Sintija Rude un Inese Krūklīte pārstaigā kiploku lauku, kas zalo pie Ineses mājas. Aukstais laiks atstājis pēdas. "Kiploki bija pamodušies spēcīgi, tika izvagoti, arī paravēju, bet pēdējās aukstās naktis tomēr būs apskādējušas. Tiem, kuri tikko sadīguši, dažas jaunās lapiņas dzeltenas. Jāpriečājas, ka daudzi nav cietuši," vērtē Inese.

Abas sievietes ir SIA "Latvijas kiploks" īpašnieces. Viņas savos laukos audzē kiplokus, tos pārstrādā Raunas novada Raunā izveidotā ražotnē, tirgo gadatirgos, piedāvā ekoveikālos, arī turpat savā veikaliņā, kā arī popularizē kiplokus, rīkojot degustācijas un stāstot par šo veselīgo garšaugu.

"Vēl pāragri spriest, bet tik traki kā pagājušopavasar noteikti nebūs. Pie lauka raudāju, vagas bija tukšas, gandrīz visi kailsalā nosaloši. Tad nāca sausums, vājākie izkalta," zemnieka darba atkarību no laikapstākļiem atgādina Sintija.

Inesei kiploki iestādīti gandrīz hektāra platībā, Sintijai nedaudz vairāk par hektāru. Sintija atceras, ka izmērījusi vagas, tās biju-

šas 14 kilometru garas. Un visas jāravē. "Tikko uznāks lietus, jūnija sākumā kiploki būs zālē, tad sāksies lielā ravēšana. Ravējam tikai ar rokām. Palīdz radi, draugi. Kāmīju nelietojam," saka Sintija.

Kas ir grūtāk - izaudzēt, radīt un ražot jaunus produktus vai tos pārdo? Sintija atzīst, ka nekas nav viegli, uztraukums ir gan par ražu, gan to, kāds iznāks produkts. Inese pārliecīnāta, ka grūtāk ir izaudzēt kvalitatīvus kiplokus, bet tas svarīgi, jo tikai no kvalitatīva kiploka iznāk kvalitatīvs produkts.

Audzēt kiplokus Sintija sāka pirms sešiem gadiem. Viņa atceras, ka daudz mācījās, lai klūtu par uzņēmēju, līdztekus meklēja informāciju par kiplokiem. Tad

Kiploku audzētājas, uzņēmējas Sintija Rude (no kreisās) un Inese Krūklīte zina, cik viņu darbs atkarīgs no laikapstākļiem.

izgatavoja kiploku pulveri, kuru draugi un radi atzina par garšīgu. Ražotne bija vecāku mājās, dažus kvadrātmētrus lielā telpā. "Tolaik katram dārzā bija kiploku vadziņa, pēc statistikas datiem, 2011. gadā kiplokus Latvijā audzēja tikai apmēram 50 hektāru platībā. Imports pilnībā nodrošināja patērētājus. Daudzi vairs nemaz

neatceras, ka kiploki bija pat kontrabandas prece, tik dārgi," stāsta Sintija. Uzņēmējdarbības kurso viņa iepazinās ar Inesi, kurai dobē auga 90 kiploki. Pusgada laikā izveidojās komanda. Ar Raunas novada domes atbalstu SIA "Latvijas kiploks" jaunajai ražotnei atrada mājvietu, kas tiek ūrēta no pašvaldības. Tagad no

kiplokiem Raunā ražo deviņus produktus un to variācijas. Latvijā daudzi garšojuši sešas dažadas kiploku konfektes, granulas, triju veidu pulverus, pesto, marinētus kiplokus un kiplokus medū, rīvētus kiplokus, kiploku grauzdiņus.

Uzņēmējas atklāj, ka rudenī būs vēl vairāk produktu, jaunie patlaban tiek testēti. Sadarbībā ar SIA "Veselības laboratorija" netālu no Cēsim tapis "Kiploku šābis", kāds veselības uzlabošanai dzerts senos laikos.

Uzņēmējas atzīst, ka dažs domā - kas tām blondīnēm nekait, viņas audzē, ražo, tirgo un uzņem tūristus, rīko degustācijas, viss iet no rokas. Kopētāju sārdes diezgan daudz. "Ik pa laikam dzirdam, ka vēl kāds sācis audzēt kiplokus. Daudzi iedomājas, ka tas ir vienkārši. Mums patīk tas, ko darām, par rūgtiem brīziem nerunājam, varbūt tāpēc tāds iespāids," pieļauj Inese. Un viņu vieglums ir arī skaidra vīzija par to, ko abas grib sasniegt, neslēpj uzņēmuma "Latvijas kiploks" īpašnieces.

Sarmīte Feldmane

Jāmeklē vieta pasaules kartē

"Latvijas tirgus var apēst tik daudz, cik tas var apēst. Tomēr pieaugot pirktpējai, Latvijas iedzīvotāji vairāk izvēlas preces ar lielāku pievienoto vērtību - kaut ko jaunu, dārgāku. Iekšējā tirgū konkurence ir saasinājusies, bet, lai uzņēmumi varētu attīstīties, jādomā par eksportu. Un to daudzi ražotāji ir sapratuši," vērtē Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas padomes priekšsēdētāja Ināra Šure.

"Eksporta apjoma ziņā faktiski esam sasnieguši pirmskrīzes līmeni," atzīmē Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas padomes priekšsēdētāja Ināra Šure.

slēgsies Eiropas Savienības fondu finanšu plānošanas periods, sasparojušies un šobrīd aktīvi iešķistoties daudzos projektos, lai saņemtu atbalstu jaunu eksporta tirgu apgūšanai. "Piemēram, Pārtikas uzņēmumu federācijā ir klasteris, kurā vidējie un mazie uzņēmumi var saņemt atbalstu eksporta vizītēm, kontaktu veidošanas braucieniem, dalībai iestādēs vai tiešajiem līguma slēgšanas pasākumiem. Tas ir liels atbalsts uzņēmējiem, un viņi to arī aktīvi izmanto," saka I. Šure.

Pēc Eiropas Savienības Statistikas biroja "Eurostat" datiem, 2016. gadā pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produkti bija nozīmīgākā nozare kopējā Latvijas eksportā. Pērn šo produktu eksports, salīdzinot ar 2015. gadu, palielinājies par 71 miljonu eiro jeb 3,4 procentiem.

Latvijas produktu eksports šobrīd aptverot teju visu pasaules karti. Zivsaimniecības produktus Latvijas rūpnieki eksportējot līdz pat Meksikai, mūsu valsts konditorejas preces nonāk pie patērētājiem gan Amerikā, gan daudzās citās valstīs, sieri iekarojuši Eiropu, tos sūta arī uz Ķīnu, Uzbekistānu un arābu valstīm.

Eksporta tirgu iekarošana gan ir laikielīpīga un dārga, eksperīti spriež, ka tam nepieciešams vismaz viens vai divi gadi. Tomēr Latvijas pārtikas nozares uzņēmēji, zinot, ka 2020. gadā no-

"Eksporta apjoma ziņā faktiski

UZZINAI

■ 2016. gadā Latvijas pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu eksports veidoja 19,9% no kopējās Latvijas eksporta vērtības.

■ Pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu importa vērtība gan pieauga straujāk nekā eksports. Ja eksports 2016. gadā pieauga par 71 miljonu eiro jeb 3,4 %, tad importa pieaugums bija par 138,8 miljoniem eiro jeb 6,6%.

■ Nemot vērā importa vērtības straujāku kāpumu, 2016. gadā pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu ārējās tirdzniecības bilance bija negatīva.

■ Pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta struktūrā eksports uz ES veidoja lielāko daļu - 59% produktu realizēti ES iekšējā tirgū un 41% produktu eksportēti uz trešajām valstīm.

petences centrs, kurā atbalstu zinātniskiem pētījumiem jaunu produktu izstrādē un tehnoloģiju ieviešanā var saņemt ne tikai mazie un vidējie, bet arī lielie uzņēmumi. Ražotāji vērtē, ka nozīmīgs atbalsts ir arī pašmāju produktu zīmola "zajās" un "borodo" karotītes papildu priekšrocības dalībai Nacionālajā pārtikas kvalitatēs shēmā, proti, karotītes dalībniekiem ir lielākas iespējas uzvarēt valsts un pašvaldību iesātāju iepirkumos.

"Un valsts iepirkumi vēršas plašumā. Piemēram, Aizsardzības ministrija noslēgusi vienošanos ar lauksaimnieku un pārtikas ražotāju organizācijām par to, ka tās iepirkumos prioritāti iegūs vietējo uzņēmēju ražojumi un lauksaimniecības produkti. Pirmkārt, mūsu bruņotie spēki to sen jau ir pelnījuši, otrkārt, valstī bieži uzturas sabiedroto valstu karavīri, līdz ar to paliecinās iepirkuma apjoms, kas arī ir svarīgi iekšējā tirgus attīstībai. Faktiski mēs šaujam dažādos virzienos - iekšējā tirgū ar paaugstinātās vērtības produktiem, koncentrējamies uz eks-

portu, lai nodrošinātu attīstību, iepirkumos prioritāti dodam vietējiem produktiem, tā cenšoties maksimāli izspiest importa produkciju," skaidro Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas padomes priekšsēdētāja.

Tikmēr ražotāji cer, ka valdība tomēr izšķir tiesību par pievienotās vērtības nodokļa samazināšanu Latvijā ražotajai pārtikai, tādējādi kāpinot ne tikai pašmāju produkcijas patēriņu un palielinot konkurētspēju, bet arī atvieglojot uzņēmumu naudas plūsmu.

Vērtējot nozares riskus, I. Šure min gaidāmo Lielbritānijas izstāšanos no ES. Lielbritānija gan nav nozīmīgs Latvijas pārtikas jomas uzņēmēju eksporta tirgus, tomēr jebkuras valsts politiskais un ekonomiskais satricinājums, tāpat kā valūtas svārstības, atstāj iespāidu arī uz mūsu valsts ekonomiku. "Riska pakāpe jebkuram eksportētājam ir ļoti liega," atzīst Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas padomes priekšsēdētāja.

Ilie Ozoliņa, Ilze Šķietniece

Nemitīgi jāinvestē attīstībā

Latvijas lauksaimniecību un līdz ar to pārtikas ražošanas nozari pēdējos gados piemeklē lielāki un mazāki satricinājumi. Uz to fona graudu pārstrādes uzņēmums "Dobeles dzirnavnieks" pārsteidz ar straujo attīstību un aizvien jauniem produktiem.

Ražotnes attīstībā pēdējos septiņos gados investēti gan drīz 60 miljoni eiro, modernizējot esošās dzirnavas, izbūvējot jaunu miltu glabātuvī, cieto kviešu dzirnavas, Latvijā pirmo lieljaudas īso makaronu, vēlāk arī spaghetti ražotni un visbeidzot pērn - graudaugu pārslu ražotni. Nesen pabeigta arī vairāku graudu tvertu būvniecība, kas ļaus vairāk nekā par 50% palielināt uzglabāšanas jaudu, kas nu sasniedz 160 000 tonnu.

"Ražojot tikai miltus, attīstīties joti lielā mērogā neizdosies. Tas ir samērā vienkāršs produkts, kura lielo loģistikas izmaksu dēļ ir grūti konkurēt tirgū. Miltiem bija jārada papildus pievienotā vērtība," sortimenta paplašināšanu skaidro "Dobeles dzirnavnieka" valdes priekšsēdētājs Kristaps Amsils. "Šī mūsu pašu ražotā izejviela - milti - ir makaronu jeb pastas pamatā. Līdz ar to pastas ražotnes būvniecība bija tikai loģisks solis. Līdzīgi bija arī ar pārslām. Un rezultāti rāda, ka šie lēmumi ir attaisnojušies."

Būvējot pārslu ražotni, uzņēmums jau sākotnēji orientējās uz eksportu, kas kopumā veido 60% no visa "Dobeles dzirnavnieka" apgrozījuma. Rādītāji mainās atkarībā no preču grupas. Pielēram, miltiem eksports veido 50%, bet spaghetti - pat 97-98%, īsās formas makaroniem - ap 70%. Produkcija ceļo uz gandrīz 70 pasaules valstīm, aptverot Eiropu, Āziju, Āfriku. Pēdējos gados īpašs uzsvars likts uz Skandināvijas valstīm, kur uzņēmumam, pateicoties augstajai kvalitātei un konkurenčspējāgajām cenām, jau ir izdevies sevi pierādīt.

Uzņēmuma vadītājs arī uzsvēr - liels pluss investīciju apgūvē iepriekšējā periodā bija ES fondu pieejamība, kuru izmantojot īstenoti vairāki no augstākminētajiem investīciju projektiem. Viņš uzskata, ka uzņēmumam ES finansējums ir joti laba iespēja attīstīties, jo vēlāk palielina tā konkurenčspēju. Ierobežotais laiks, kamēr fondi ir pieejami, arī ir papildu motivācija un nejauj kavēties ar idejas realizāciju.

Pieaugot graudu pārstrādes apjomiem un uzsākot jaunu

Foto - Indra Cehanoviča

Uzņēmuma graudu pieņemšanas punkti ir ne tikai Dobelē, bet arī citās Latvijas vietās.

produkta ražošanu, palielinājies arī pārstrādāto graudu apjoms - sešu gadu laikā tas ir dubultojies, un šobrīd Dobelē gadā pārstrādā jau 200 000 tonnu graudu. "Paralēli ražošanas apjomu palielināšanai strādājām arī ar graudu piegādātājiem - lauksaimniekiem. Tā kā pārslu ražošanai nepieciešams ievērojams auzu apjoms, izveidojām īpašu auzu audzēšanas programmu, kurā uz abpusēji izdevīgiem no-

teikumiem aicinām iesaistīties zemniekus. Rosinām lauksaimniekus pievērsties arī bioloģiskajai graudu audzēšanai," norāda K. Amsils. Viņš uzsvēr - laba sadarbība ar zemniekiem ir viens no uzņēmuma veiksmīgas attīstības balstiem, tāpēc nepārtrauktī notiek darbs pie sadarbības uzlabošanas. Piemēram, veiktas investīcijas graudu pieņemšanas jaudas palielināšanā, lai padarītu to efektīvāku un vasarā, kad

zemniekiem ir dārga katras minūte, labības pieņemšana notikuši maksimāli ātri. Pērn "Dobeles dzirnavnieks" atklāja graudu pieņemšanas punktu Gulbenē, šogad tāds būs arī Aucē. "Pārdomātā ideja, profesionāla komanda, kas to realizē, un sadarbība ar mūsu lauksaimniekiem - tie ir galvenie uzņēmuma attīstības stūrakmeņi," uzsvēr K. Amsils.

Indra Cehanoviča

Uz Krievijas pusī vairs neskatās

2014. gadā Krievijas noteiktais aizliegums tās teritorijā ievest pārtikas produktus no Eiropas Savienības daļībvalstīm smagi skāra arī Latvijas zivju pārstrādes uzņēmumus, jo dažiem lielākais produkcijas noīeta tirgus bija kaimiņvalsts. Tomēr ir arī uzņēmumi, kas Krievijas noteikto aizliegumu tik skarbi neizjuta un turpina attīstīties. To apliecinā uzņēmēju pieredzes stāsti.

Uzņēmuma "Līcis 93" Kolkas cehs darbu pēc kārtējās sezonas atsāka pērn augusta vidū, nodarbinot 212 darbinieku. No tiem 147 ir Dundagas novada iedzīvotāji, 65 brauc no kaimiņu novadiem. Laikā, kad viens no lielākajiem produkcijas tirgiem uzņēmumam bija Krievija, Ķīpas ceha vien strādāja ap 200, bet Kolkā 400 un vairāk darbinieku. Tāpēc ceha vadītāja Regīna Rūmniece neslēpj gandarījumu, ka uzņēmuma īpašniekiem izdevās ražotni Kolkā saglābt, jo tas ir viens no lielākajiem darba devējiem tai pusē. Šogad Kolkas cehs sezonu beigs 30. jūnijā, pēc tam ceha būs remonts, bet darbiniekiem - atvainojums, lai jau augustā atsāktos ražošana. "Šoreiz esam nostādājuši bez neviens dīkstāves dienas un strādniekiem nebija jākļūst par bezdarbiniekiem," R. Rūmniece ap-

mierināti saka.

Vīņa neslēpj, ka ražošanu paplašināt nav paredzēts. "Esam nodrošināti ar izejvielu, ražošanas un tehniskajiem materiāliem un realizāciju. Strādājam arī pie jauniem sortimenta veidiem. Cītīgi rēķinot un sabalansējot izdevumus ar ienēmumiem, tākai tagad nedaudz esam pārkāpuši kritis-kajam punktam. Ceru, ka nākamā sezona būs daudz veiksmīgāka, lai gan ir zināmas bažas par jauno nodokļu reformu un to, kā tā ietekmēs mūsu darbu," ceha vadītāja vēl piebilst. Par Krievijas tirgu tagad uzņēmumā domājot vismazāk, jo ar esošajiem pasūtījumiem tā tik tiekot galā. SIA "Līcis 93" produkcija ir iecienīta Amerikas Savienotajās Valstīs, Japānā, Kanādā, Francijā un citviet. Ieguvuši tiesības produkciju eksportēt

Foto - Edgars Lācis

uz Ķīnu. Arī Latvijas tirgū pieprasījums pēc tās ir stabils.

"Protams, bija pierasts pie Krievijas tirgus, un sākumā radās grūtības pārorientēties, bet tagad ir jau strādāts un pierasts pie Rietumvalstu prasībām un tās vairs grūtības nesagādā," par pārorientēšanos saka R. Rūmniece.

Savukārt SIA "Kaltenes zivis" valdes locekle Vivita Kudiņa (at-tēlā) atklāj, ka vīnas vadītajam uzņēmumam ar Krieviju sadarbība nemaz nav izveidojusies, un tas ir viens no iemesliem, kāpēc kaimiņvalsts tirgus aizvēršanu Latvijas zivsaimnieku produkcijai Rojas novadā neizjuta. Kaltenē sa-

ražoto produkciju veiksmīgi realizējot Latvijā un citās valstīs. Lai sagatavotu vajadzīgo produkcijas apjomu, uzņēmumā strādā 32 darbinieki, visi vietējie. "Uz vietas nestāvam, attīstāmies un paplašinām ražošanu," teic V. Kudiņa.

Pircēju pieprasītākie produkti esot cepta sīļē sinepijā mērcē, zivju tītenīši, zivju salāti ar ananāsiem un valrieckstiem, kā arī salāti ar kūpinātu skumbriju. "Visus produktus gatavojam uz vietas - apcepam zi-vis, gatavojam marinādes, mērces. Cenšamies, lai tie būtu pietuvināti mājas virtuvei," panākumu recepti atklāj V. Kudiņa. Pēdējie jauninājumi produkcijas klāstā ir trīs veidu kalmāru salāti, arī kalmāru kotletes. Uzņēmums "Kaltenes zivis" uzsācis jaunu projektu sadarbībā ar kādu norvēgu zvejniecības un tirdzniecības uzņēmumu. Drīzumā būs gatavs jaunais marķējums, lai Kaltenē ražoto produkciju tirgotu Norvēgijā. Latvijā sniedz arī lašu filēšanas pakalpojumus norvēgu uzņēmumiem, vēl "Kaltenes zivis" attīsta kādu labu papildu biznesi - izbraukuma tirdzniecību pasākumos, piedāvājot ātrās uzkodas un ēdināšanu.

Aiga Naudiņa